

I won't take my religion from any man who never works except with his mouth.

Ağzından başka bir yeriyle çalışmayan kimseden din öğrenecek değilim.

– Carl Sandburg

Ağır bir söz ama tekrar etmekte fayda var. İnsanların inançlarını bulundukları konum belirliyor. İnsan *mutlak inanç* sahibi olduğunu düşünse ve hayatını inançlarına göre yaşadığını iddia etse bile, aslında tersi: İnançları hayatına göre şekilleniyor. *Dindarlık* da buna yakın şeyler söyler zaten, *inandığın gibi yaşamazsan, yaşadığın gibi inanmaya başlarsın*.

Bununla beraber bu sözün *hayatını idame ettirmek* konusunda söylediği de şu: Eğer hayatını (bir şekilde) dinden kazanıyorsan, inançların da hayatını dinden kazanmaya uygun şekilde gelişecektir. *Ben bu işi sadece Allah rızası için yapıyorum* diyen insanın, bu konudan herhangi bir maddi getirisi olmaması gerekir. Yoksa söylediklerini öyle veya böyle *Allah rızası* için değil, maddi tarafına bakarak filtreleyecektir.

Biz bu işi Allah rızası için yapıyoruz, devlet de bize bunun için maaş veriyor diyen birinin, Allah rızası ile devlet rızası karşı karşıya geldiğinde hangisinden tarafa duracağını tahmin etmek zor. İstisnalar müstesna, böyle biri *devlet dini* oluşturma aracına dönüşecektir. Temelde fani ve aciz insanın *doğruluk* yapması için arkasının bir şekilde kuvvetli olması gerek: Bir imamın çocuklarının ihtiyacını karşılayan devlete cephe alması için, çocuklarının ihtiyacını başka şekilde karşılaması lazım. Yoksa belli bir yaşa erişmiş hepimiz biliyoruz, Allah'ın rızasını devletin rızasıyla te'vil etmek zor değil.

Bugün mesela Kürt meselesinde *İslamcılığın* neden işe yaramadığını da bu gösterir büyük ölçüde. Türkiye İslamcılığı devletle barıştıkça, devletin bir aracına dönüştü ve bir yandan devletten maaş alıp, bir yandan ona karşı muhalefet edilmeyeceğini bilen devlet dışı unsurlar nazarında kredibilitesini kaybetti.

Panislamizm denebilecek ideolojinin çözmesi gereken asıl sorun da bu: Emevi hilafetinin yıkıldığı 751 TK tarihinden beri tek bir *İslam devleti* yok, bundan kaynaklı olarak tek bir *İslam* da yok, çünkü her *ideolojik odak* kendine mahsus yorumlar yapabilecek durumda. O halde burada *mümkün mü?* diye tartışılacak da bir konu yok.